

Літвінов О. С.
д.е.н., професор
Галашов Д. Ю.
аспірант

Одеський національний економічний університет (Україна)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВА

Бізнес-модель – це абстрактне уявлення деяких аспектів стратегії фірми. У ній викладаються суттєві деталі необхідні, щоб зрозуміти, як фірма може успішно приносити користь своїм клієнтам і власникам (інвесторам). Вона логічно описує, яким чином організація створює, поставляє клієнтам і набуває вартість – економічну, соціальну та інші форми вартості [1].

Теоретичні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців і практичний досвід ведення бізнесу дозволили виокремити чотири основні підходи до формування бізнес-моделі підприємства: гуманітарний; процесний (формальний); онтологічний; управлінський [2, с. 140].

Гуманітарний підхід до формування бізнес-моделі означає орієнтацію на цінності, потреби та розвиток людини у процесі створення та ведення бізнесу. Такий підхід включає врахування соціальних, культурних та етичних аспектів, фокусуючись не лише на прибутку, але й на позитивному впливі на суспільство. Одним із засновників цього підходу вважають А. Сливоцького. Характерними елементами його підходу є: відбір споживачів, унікальна пропозиція цінності, модель прибутку, стратегічний контроль, масштаб діяльності. Подальший розвиток гуманітарний підхід отримав при підтримці В. Котельнікова та отримав назву «6+1 компонент». Він включає: конкурентні стратегії, стратегії зростання, пропозицію вартості, сегмент ринку, структуру ланцюга утворення вартості, модель створення прибутку, які безпосередньо впливають на інновації. Але на нашу думку, даний підхід може бути доповнений такими елементами: соціальна відповідальність, що забезпечує вплив бізнесу на суспільство та екологію, надає перевагу стійким практикам, які знижують негативний вплив на навколишнє середовище та підтримують розвиток спільнот; етика, що стосується як внутрішніх відносин у компанії, так і взаємин із клієнтами, партнерами та іншими стейкхолдерами; розвиток людського капіталу – інвестування в освіту, навчання та розвиток співробітників, створення комфортних умов праці, підтримка балансу між роботою та особистим життям; клієнтоорієнтованість – орієнтація на створення цінності для клієнтів, задоволення їхніх потреб та очікувань, а також забезпечення високого рівня обслуговування; інновації, орієнтовані на людину – це створення продуктів та послуг, які сприяють підвищенню якості життя, забезпечують комфорт та безпеку, сприяють соціальній інтеграції та розвитку.

Процесний (формальний) підхід до формування бізнес-моделі зосереджується на структурованому та систематичному підході до розробки та впровадження бізнес-моделі. Він передбачає використання чітко визначених

процесів, методологій та інструментів для створення ефективної бізнес-моделі, яка враховує всі аспекти діяльності компанії. Останнім часом він базується на методології інжинірингу і реінжинірингу бізнесу.

Структуру бізнесу за процесним підходом можна представити у вигляді трьох основних складових моделей: організаційної, що формалізує структуру підприємства, функціональної, що відображає його бізнес-процеси, та інформаційної, що надає схему формування та руху інформаційних потоків [2, с. 140]. Але на наш погляд, у науковій літературі недостатньо розкрито складові даних моделей, тому пропонуємо додати певні елементи до цих моделей.

Організаційна модель включає розробку процесів, а саме визначення та документування ключових бізнес-процесів, які підтримують реалізацію бізнес-моделі. Наступним елементом є адаптація та інновації. Варто зазначити, хоча процесний підхід передбачає формальність, він також включає механізми для адаптації бізнес-моделі до змін у зовнішньому середовищі та впровадження інновацій. Це забезпечує гнучкість і здатність до постійного вдосконалення.

До функціональної моделі можна віднести визначення ключових компонентів, тобто ідентифікацію та чітке визначення основних елементів бізнес-моделі, таких як ціннісна пропозиція, сегменти клієнтів, канали дистрибуції, структура витрат, джерела доходу та ключові ресурси. Для цього можуть використовуватися такі інструменти, як Business Model Canvas.

Інформаційна модель може бути доповнена складовою формалізація та документування, що означає офіційне документування всіх аспектів бізнес-моделі, включаючи її структуру, процеси, політики та процедури. Це дозволяє забезпечити ясність, послідовність та можливість масштабування бізнесу. Особливу увагу варто приділити регулярному моніторингу та оцінці показників ефективності бізнес-моделі та коригуванню процесів.

Онтологічний підхід є похідним від процесного підходу і тісно пов'язаний з розробкою та впровадженням інтегрованих автоматизованих систем корпоративного управління в компаніях і появою нової управлінської дисципліни – управління знаннями.

Управлінський підхід – це розробка корпоративних бізнес-моделей, заснованих на інтеграції основних положень гуманітарного та процесного підходів, що забезпечує легкість інтегрованого управління проєктами.

Таким чином, використання розглянутих підходів надає можливість підприємствам формувати бізнес-моделі з урахуванням своїх особливостей і досягати фінансових цілей, що в довгостроковій перспективі сприяє їх стабільності та сталому розвитку.

Список використаних джерел

1. Однорог М. А., Житник Т. П., Понедільчук Т. В. Формування бізнес-моделі підприємства та її роль в економіці і організації агропромислових формувань агробізнесу. URL: <http://surl.li/ulmrgk> (дата звернення 10.08.2024).
2. Кравченко М. О., Прудкий В. В. Бізнес-модель як основа впровадження інновацій на підприємстві. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 138-142.